

VIDOV DAN

Glasilo jugoslovenske napredne omladine

LETO IV.

ŠTEV. 1.

VSEBINA:

V četrto leto! — D. S.: Reprezentanca ljubljanskih akademikov. — Vladimir Škerlak: O naših idealih. — S. B.: Novi disciplinarni red. — S. B.: Jos. Wester: O naši srednji šoli. — Vestnik C. T. — Jugoslovansko dijaštvo. — Dijaštvo drugje. — Razno.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

«Vidovdan» izhaja vsakega 15., razen julija in avgusta; celoletno stane 40 Din, za dijake 30 Din, polletno 20 Din, oziroma 15 Din, posamezna številka 4 Din, za dijake 3 Din. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Tomanova ulica št. 3. — Izdaja Centralno tajništvo jugoslovanske napredne omladine iz Slovenije v Ljubljani. (Konzorcij «Vidovdan».)

Uredil: Dolfe Schauer.

Odgovorni urednik: Stane Rapè.

Razno

Dobrotnik dijaštva. 25. septembra smo prijeli iz Maribora kratko notico, da je zatisnil svoje trudne oči starosta mariborskih Slovencev dr. Pavel Turner. Kdo je bil pokojnik, ki se ga spominja s hvalečnostjo tudi napredna omladina in njeno glasilo «Vidovdan»? Ahasverus so ga nazivali, večnega popotnika, ki je preromal dokaj sveta, videl in slišal mnogo in — kar je posebno važno — dal svoje znanje svojemu rodu, da se okoristi z njim. Mož širokega obzorja je svoje bogate potne vtise priobčeval v različnih naših listih in revijah, tako v «Ejubljskem Zvonu», «Kresu», «Zori», «Slovenskem narodu», «Novicah», «Celovškem Slovenceu» itd. Ni se sicer aktivno udeleževal javnega življenja, a vendar je v odlični meri vplival na naš kulturni razvoj. S svojim bogatim znanjem je pomagal dr. Turner našim kulturnim in političnim voditeljem; stal je skoraj z vsemi v stalni pisemski zvezi. — Po dolgem romanju se je vrnil dr. Turner v svojo ožjo domovino. Naselil se je v Krčevini pri Mariboru ter tu prebil poslednje dni svojega bogatega življenja, vedno pazno motreč naše razburkano javno življenje. 25. septembra se je uresničila poslednja njegova želja — preselil se je v nirvano. Blagi pokojnik, poznavajoč bedo dijaštva, je zapustil skoraj vse svoje premoženje v dijaške podporne svrhe. — Svojega mecena, svojega gospoda, svojega duševnega plemiča: demokratično izdajo barona Zoisa — kakor pravi B. Borko v svojem nekrologu — ohrani napredna omladina v svetlem spominu!

Nova univerza v Jugoslaviji. Ameriška univerza v Dakoti namerava v Splitu osnovati svojo filijalko. Poslala je svojega zastopnika prof. dr. K. Hildebranda, ki je proučil splitske razmere ter predlagal kompetentnim faktorjem ustanovitev. Vložil je že tudi prošnjo na ministrstvo prosvete za podelitev koncesije. Predavalo bi se na tej privatni univerzi srbohrvatsko. Važna je dalje namera nove kulturne institucije, da bo vse učne knjige, ki se jih poslužujejo slušatelji na dakotski univerzi, prevedla iz angleščine na srbohrvaščino. Nova univerza dobi tudi novo poslopje, ki se začne graditi takoj po podelitvi koncesije. Namero ustanovitve toplo pozdravljamo in upamo, da kmalu zraste nova alma matris na naši solčni obali, ki bo v prosep in v ponos vsem Jugoslovanom!

Mednarodni kongres svobodomiselcev. 6. oktobra t. l. se je na Dunaju otvoril internacionalni proletarski kongres svobodomiselcev. Kongresu so predsedovali Franzl (Avstrija), Wolf (Nemčija) in dr. Bartošek (Čehoslovaška) ter zastopnik bruselske «Liberte française». Navzočih je bilo 50 zastopnikov iz Nemčije, Čehoslovaške, Poljske, Švice, Francije, Portugalske, Belgije in Avstrije. Po pozdravnem govoru dr. Bartoška je kongres razpravljajl o stališču svobodomiselcev napram socializmu in socialdemokratski stranki ter zavzel sledeče stališče: Proletarska internacionala svobodomiselcev je del velikega socialističnega pokreta. Njena glavna naloga je, pripravljati na podlagi razrednega boja in znanstvenega socializma tla kulturi, ki naj obsega vse narode in plemena.

Listnica uprave

Vse, ki so sprejeli naš list, vljudno prosimo, da nam nakažejo po priloženi na kaznici naročnino. Kdor «Vidovdana» ne namerava naročiti, naj nam ga blagovoli tekom osmih dni vrniti. Prosimo tudi vse one lanskoletne naročnike, ki niso izpolnili svojih dolžnosti napram upravi, da to čimprej store.

Uprava se je na podlagi dobljenih izkušenj reformirala in upamo, da ne bo dala cenjenim naročnikom povoda za pritožbe.

V zalogi imamo še nekaj izvodov lanskega in predlanskega letnika «Vidovdana». Kdor reflektira nanj, naj nam to pismeno javi.

V četrto leto!

Naše glasilo stopa s to številko v četrto leto. Kdor pozna težkoče, s katerimi se morajo boriti vse naše revije, posebno pa naš edini dijaški list, bo spoznal, da ima naša omladina neomajno voljo, da izpolni v narodu tisto mesto, ki ji gre. Kdor čita naš list, bo izprevidel, da so slepi tisti, ki vzdihujejo: «Mladina! Kje si ti in tvoji ideali?» Omladina dela, morda bolj tiho in z manj reklame kot je sicer običajno, ampak omladina ne uživa tiste podpore naše javnosti, ki jo je uživala prej in ki jo uživa omladina pri vseh narodih, ki vedo ceniti njeno delo. To opazamo posebno pri našem listu. Redki so naši prijatelji izven omladine, ki podpirajo naš list in naša društva. Brez njih sodelovanja našemu delu ni usojen popoln uspeh. Zato apeliramo na vse, da se brigajo za omladino ne samo z besedami, ampak tudi z dejanji.

«Vidovdan» bo letos še izpopolnjeval svojo vsebino. Poleg idejnih člankov bo prinašal razprave iz panog, ki zanimajo našo omladino, bo poročal o njenem delu ter o omladini onostran meja naše domovine. Posebno skrb bo posvečal našim srednješolskim in visokošolskim vprašanjem, ki so postala v očigled njih zakoniti ureditvi aktualna. Zastopal bo mnenje naše omladine v vseh nje tičočih se zadevah ter na ta način pripomogel k uveljavljanju omladine v našem javnem življenju.

Uredništvo upa, da bodo listu ostali zvesti dosednji sotrudniki, vabi pa vse srednješolce in akademike v svoj krog, ki naj postane čim širši.

Vi pa, čitatelji, širite naš list, pridobivajte mu novih naročnikov in vedite, da ni moč lista v številu izišlih, temveč prečitanih izvodov!

D. S.:

Reprezentanca ljubljskih akademikov*

Že pet let obstoja alma matris v Ljubljani, a še do danes nimamo akademiki organizacije, ki bi bila pravno upravičena zastopati njih interese. Pač imajo i napredni — Centralno tajništvo jugoslovanske napredne omladine iz Slovenije — i klerikalci — Akademsko zvezo katoliških visokošolcev — svojo reprezentanco, nimamo pa skupnega društva, ki bi zastopalo i te i one in ono, žal, še vedno veliko maso neorganiziranih, divjake. Dokler je obstojalo »Podporno društvo jugoslovanskih akademikov«, je ono reprezentiralo akademsko omladino, dasi so se tu pa tam slišali ugovori, češ, da strogo ekonomska institucija ni upravičena zastopati akademike v negospodarskih zadevah. Imeli smo vsaj nekaj! Po razpadu P. D. J. A. so si akademiki pomagali na ta način, da se je, kadar so zahtevale prilike skupnega nastopa vseh akademikov, sklicala meddruštvena seja kulturnih društev, odnosno strokovnih, kar je bilo odvisno od posameznega primera. Mnogokrat je zadostoval skupen nastop C. T. in Akademске zveze.

Vendar se je vedno bolj živo občutilo pomanjkanje enotne reprezentance. Saj je često potreben nagel nastop in ni časa za sklicanje meddruštvene seje ali celo skupščine; mnogokrat zavisi uspeh edinole od hitre intervencije. So pa vkljub temu naivneži, ki še sedaj ne uvidijo potrebe po reprezentanci.

Že lani so strokovna društva delala na ustvaritvi »Akademskega sveta«, vendar do realizacije tega načrta ni prišlo vsled apatije članov. Sestavili so sicer pravila, predvidevana ustanovna skupščina se pa ni vršila, ker so tej nameri nasprotovala tudi kulturna društva. Ideja je zopet za nekoliko časa zaspala.

Vprašanje reprezentance se je zdelo centralnemu odboru C. T. tako važno, da je sklenil misel poživeti. 2. novembra p. l. so se sestali na povabilo C. T. zastopniki naprednih kulturnih društev, in sicer: J. N. A. D. »Jadran«, J. A. D. »Triglav«, Kluba jug. napr. akademikov iz Italije, Stud. radikalnega kluba »Slovenski Jug« in Akad. agrar. kluba »Njiva**. Zastopniki so se soglasno izjavili za takojšnjo ustanovitev reprezentančnega društva. Nadalje je bilo sklenjeno, da vsako izmed imenovanih društev delegira po dva zastopnika v odbor, ki ima nalogo sestaviti pravila in zainteresirati tudi klerikalno študentstvo za to vprašanje. Imenovani odbor je kmalu rešil prvi del svoje naloge in

* Članek je bil poslan za junijsko številko. Ker je še vedno aktualen, ga prinašamo sedaj. Ur.

** Klub »Njiva« se poznejših sestankov ni udeleževal iz vzrokov, ki jih ni navedel.

24. novembra se je že vršil sestanek z zastopniki klerikalnega dijaštva, ki se je brez nadaljnega pridružil nameri.

Po dolgotrajnih debatah na mnogih skupnih sestankih je končno prišlo do sporazuma. Dne 20. marca t. l. je bil podpisan protokol, s katerim se obvezujejo vsa društva, da bodo glasovala za skupno izdelani načrt pravil. S tem se je hotelo izogniti nepotrebnim in neplodnim debatam na ustanovni skupščini. Ravno tako je bilo sklenjeno, da veljaj volilni red rajnega P. D. J. A. Sporazumno se je konstituiral pripravljalni odbor, ki je imel nalogo, doseči potrdilo pravil s strani rektorata in policijske oblasti ter sklicati ustanovni občni zbor »Sveta slušateljev ljubljanske univerze« — toliko časa pogrešane reprezentance. Pripominjam, da so ravno klerikalci forsirali čimprejšnjo ustanovitev »Sveta«.

Vse je bilo v najlepšem redu. Veselili smo se, da dobi Ljubljana prej svojo akademsko reprezentanco kot Zagreb, ki se že toliko časa pripravlja nanjo. Toda glej ga šmenta!

Najbolj vroči propagatorji ustanovitve — klerikalci — so se začeli puntati. V pripravljalnem odboru so zavlačevali delo. Najprej so hoteli uvesti nov volilni red kljub prvemu dogovoru. Sicer niso zanikali, da je bil prvotno sprejet volilni red P. D. J. A. Nasprotno, priznavali so! Toda kaj hočeš! Sedaj vlada drugi veter pri nas — to je pač tako, kot če pride nova vlada...

Najenergičnejše so se uprli terminu, ki je bil od naprednjakov predlagan. Rajši so razbili vso, z nemalim trudem zgrajeno stavbo, kot da bi žrtvovali svojo kaprico. Bob ob steno so bili tehtni razlogi zastopnikov naprednih društev, ki so predlagali 5. junij za dan ustanovitve. Saj tudi v počitnicah naloge, ki jih ima reprezentanca, ne bodo počivale. Pred durmi je mednarodni študentski kongres v Warszavi, na katerega pošlje tudi Ljubljana svoje zastopnike. Skrajni čas je, da se akademiki pobrigajo za načrt novega univerzitetnega zakona za vso državo. Vse to in še mnogo drugega nujnega bi moral izvršiti »Svet«. Seveda, če iz »tehtnih« razlogov — ki so pa tudi nam dobro znani — človek ne sme priznati, no, potem bog pomagaj!

Misel po ustanovitvi reprezentance je zopet pokopana. Za koliko časa? Kdo se bo lotil tega dela spričo tako žalostnih izkušenj? Tovariši iz klerikalnega tabora, zdaj je na vas vrsta, da vzamete vso zadevo v roke! Dokažite, da znate tudi graditi, ne samo rušiti! Opozarjamo pa Vas, da bomo odslej skrajno previdni. Mi smo navajeni, da dano besedo držimo! In Vi?

Popolno uničenje je nemogoče. Vsi smo jetniki vesoljstva, ki nima izhoda, kjer nič ne propade; kjer se vse razgubi, a izgubi nič. Niti eno telo, niti ena misel ne more pasti iz vesoljstva, časa in prostora.

Maurice Maeterlinck.

Vladimir Škerlak: **O naših idealih***

Največja odlika človeka je sposobnost mišljenja. In zelo koristno je, če jo uporabi za spoznavanje zunanjega sveta, človeške zgodovine in samega sebe. Pri tem ne odkrije samo vsakdanjih dejstev, ampak dano mu je, da dožene vsaj tisti zmisel našega žitja in bitja, ki je v samo življenje vložen. Pogled v žitje rastlin in živali nas uči, da tudi najneznatnejši živi stvari teže za ohranitvijo svojega življenja, da vodijo v ta namen trde boje; dolgotrajno opazovanje učenjakov je pa dognalo še več: tekom dolgih vekov so se i rastlinske i živalske vrste izpopolnile. Tako sta ohranitev življenja in njega izpopolnjevanje vzor, za katerim teži vsa priroda. Še jasneje govori človeška zgodovina: tisočletja so se narodi borili s prirodo in med seboj, da se o h r a n i j o, in tisočletja so se razvijali in izpopolnjevali; zadostuje, ako opozorim na dejstvo, da je vsa kultura starega veka počivala na delu sužnjev, ki so bili navadno blago, in da so bili brez vsakega pravnega varstva prvotno i žena i otrok i tujec. Tudi človeštvo torej teži za ohranitvijo življenja in njega izpopolnjevanjem; napredek napram živalim in rastlinam je pa vendar znaten: za svojim vzorom človeštvo vsaj deloma zavestno teži.

Prav isto velja za vsakega posameznika, saj ga menda ni, ki ne bi hotel živeti in ki ne bi želel, biti boljši, kot je. In če tak posameznik eksistira, potem je duševno bolan. Tako sta nam ohranitev življenja in njega izpopolnjevanje življenski potrebi. Višjo stopnjo zavzema izpopolnjevanje, ki je naš najvišji ideal; nikoli ga ne dosežemo, vendar se mu vedno zavestno bližamo; pri tem pa je čudno: čim više je kdo na lestvici popolnosti, tem bolj hrepeni po njej. In ni čudno, — saj je srečen edinole tisti, komur je dano, da na poti k popolnosti doseže uspehe. In kdo je tisti, ki ne bi hrepenel po božici Sreči?

Zavestno se pa začne človek bližati popolnosti v letih, ko začne sam sebe vzgajati. In v teh letih smo sedaj mi. V lastnem življenju prevzemamo vlogo komponista, ki si svojo skladbo najprej zamisli v celotni ideji, potem šele išče akord za akordom. Pri tem se često vrine v skladbo cela vrsta krivih akordov, ki jih mora potem izločiti, da ustvari soglasje ali harmonijo. Enako je pri nas: nebroj čustev in hotenj klije v naši duši. Nekatera prinašajo trenutno razkošje, potem pa dolgo, dolgo boleost — saj je čudovito naše življenje — velik pregrešek, enkrat storjen, odmeva potem prav do konca. Druga pa so morda trenutno neprijetna ali vsaj malo prijetna, toda sledi jim trajna sreča. Zatirajmo prva in gojimo druga; tako si ustvarjamo notranjo harmonijo. Ali človek je več kot še tako čudovita melodija, saj ves živi

* Veseli nas prispevek našega prijatelja četrtošolca iz Murske Sobote. Upamo, da bodo njegovemu vzgledu sledili tudi ostali njegovi sovrstniki. Ur.

in je po tisočerihi vezeh zvezan s svojimi soljudmi. Zato pa tudi vsako njegovo dejanje najde v njih svoj odmev. Ni čuda! Če dobro premislimo, pridemo do prepričanja, da so nitke, ki nas spajajo, tako fine, da je naše življenje odvisno od njihovega, da je njega del. Zato pa je naša sreča njihova in njihova je naša; medsebojna sreča pa klije le tam, kjer vlada medsebojna harmonija.

Tako je harmonija, notranja in medsebojna, prvi veliki ideal, ki vodi k popolnosti, najvišjemu idealu.

Medsebojna harmonija, ki bi vodila k popolnosti, pa ni gola podreitev; saj hočemo vsi navzgor, k luči: večjo svetlobo pa dá veliko mogočnih ognjev kakor en sam velik v družbi majhnih. In človek zagori v znanju, ki temelji na resnici. Čudovita je moč resnice: sobo delavca, ki jo išče, izpremeni v zemeljski raj in prirodo uklanja človeku. Resnica je tako drugi veliki ideal, ki vodi k popolnosti.

Ali še več zahteva naša natura: moč čustva živi v nas ter išče okrog sebe poosebljenih vzorov; najde jih v umetnosti. Saj umetnik je tisti, ki ustvarja najbolj dovršene ljudi, najpopolnejšo družbo, ki strne v besede, akorde in barve tisto, kar nas pretresa do dna naših src: lepoto ustvarja on. Lepota je tretji veliki ideal, ki vodi k popolnosti.

Tako je popolnost najvišji ideal; k njemu pa vodijo: harmonija, resnica in lepota. In čeprav so ti ideali občečloveški, so še prav posebno naši, ki smo si izvolili pot duha. Tako sledimo vzoru genialnega mladeniča Ketteja, ki je izrazil svoje ideale v sledečih verzih:

Popolnitev bodi moj edini vzor,
luč, resnica moje delovanje,
ljubica, ti bodi mi izvor
sreče, smrt po delu sladko spanje.

S. B.:

Novi disciplinarni red

Novo šolsko leto je prineslo našim srednješolcem novo ustavo njihovega življenja, nov disciplinarni red. Izdelan je bil v popolni tajnosti. Vršila se ni o tem tako važnem vzgojnem predmetu nobena diskusija, nobena anketa, sploh se ni upoštevalo širšega kroga staršev, vzgojiteljev in prijateljev mladine, ki bi gotovo podali marsikatero zdravo in času ter življenju primerno misel. To se ni zgodilo. Zato moramo, žal, samo post festum opozoriti na nekatere največje hibe disciplinarnega reda za srednje šole in učiteljišča, da s tem označimo svoje stališče ter damo nujno potrebni reformi slednjega nekaj za avtorje morda novih misli in vidikov.

S tradicionalnimi, iz reda v red se ponavljajočimi določili se ne bomo pečali. Tudi šolsko-organizatoričnih vprašanj, ki jih mestoma obravnava disciplinarni red, nočemo načeti; iz obilice gradiva omenimo nekaj najbolj perečih točk.

Disciplinarni red velja za naše srednješolce, torej za našo mladino od 10. do 18. leta, ki ji odreja njih dolžnosti in pravice, daje svete ter zagroža kazni. V bistvu veljajo za vso to starostno dobo ista določila. V vsem disciplinarnem redu in njemu priključenih pravilih o kaznovanju učencev so določila samo na dveh, manj važnih mestih diferencirana z ozirom na starost učencev (plesne vaje v § 13. reda, kjer veljajo posebna določila za učence najvišjih razredov, ter v točki a) člena pravil,* po kateri je dopustna kazen «izklopitev» samo za učence nižjih razredov srednjih šol). To je velika pogreška. Pozneje se nam bo še nudila prilika, da pri posameznih primerih podrobneje razmisljamo. Za sedaj naj zadostuje konstatacija, da je vzgojno pogrešeno, da urejajo življenje enajstletnega prvošolčka natanko ista pravila, kot osemnajstletnega mladeniča, ki bo v treh mesecih — akademski državljan. Jasno je, da bi bila potrebna gotova prehodna doba, nekaj prehodni režim, najmanj v 7. in 8. razredu, ki naj bi prevajal mladeniča iz strogo reglamentiranega srednješolskega življenja v tako zaželeno akademsko svobodo. Te naloge si disciplinarni red ni svest. Za osmošolce velja ista «hora legalis» kot za prvošolce, ista določila glede tega, kar mu je dovoljeno v javnosti, isto kaznovanje (z že omenjeno malenkostno izjemo) itd. Brez posebnega dokazovanja mora biti vsakemu jasno, da je ta način vzgoje škodljiv. Skok iz srednje šole z ozkim disciplinarnim redom v svobodo alme matris ter z njo zvezanim tako zvanim študentovskim življenjem, ki se želi oddolžiti za vso «srednješolsko sužnost», je ogromen in vir največjih nesreč. Ne s tem, da se doraščajočemu mladeniču vse prepoveduje in se ga mora naenkrat nepripravljenega izpustiti iz rok, ampak s tem, da se ga vzgaja že v srednji šoli k samostojnosti napram vsem nevarnostim, ki ga čakajo, in k lastnemu odločevanju v nastalih vprašanjih po notranjih nagibih, ki ostanejo, in ne po disciplinarnem redu, ki v svobodi ne velja več, na ta način je treba vzgajati mladino, če nočemo uganjati nojeve politike: mirna vest, saj je po disciplinarnem redu prepovedano! To je veliko premalo. Disciplinarni red izgubi za abiturijenta veljavo in če so mu bile njegove prepovedi edini razlog za primerno življenje, si ni težko misliti nadaljnjega razvoja. Dorastlemu srednješolcu je treba prenesti razlog za pravo življenje iz disciplinarnega reda v njega samega. Za to je potrebna gotova večja mera svobode v prehodni stopnji, ki nalaga vzgojiteljem gotovo več brige ter očetovske skrbi za mladeniča. Uspehi pa gotovo ne bodo izostali.

* Radi kratkosti pomeni: red — disciplinarni red za srednje šole in učiteljišča z dne 3. septembra 1924., pravila — pravila o kaznovanju učencev z dne 4. junija 1924.

To je glavna hiba reda in pravil. S to hibo v zvezi je treba upoštevati tudi dejstvo, da so se socialne prilike izpremenile v smeri »skrajšanja« mladosti. Sedaj zahteva življenje že od osemnajstletnega mladeniča, da se osamosvoji, da si služi (v nepričakovano veliko primerih) sam svoj kruh, ko študira na univerzi, življenje ga prej vzame iz mirnega zatišja rodbine v svoj tok, kot pred 50 ali 100 leti, ko so bila v bistvu veljavna in primerna določila, ki jih imata naš red in pravila. Teh dejstev ni moč utajiti, jih niti ni moč reformirati. Treba jih je upoštevati in se po njih ravnati.

Oglejmo si sedaj nekatera podrobna določila. Posebno pozornost vzbudijo določila § 6. o verskih vajah. Red ima sledeča določila: Učenec se mora udeleževati verskih vaj (1. odstavek); od posečanja oprošča učitelj verouka na prošnjo staršev sporazumno z ravnateljem (2. odstavek); od posečanja se oproščajo samo tisti učenci, kojih starši pismeno javijo ravnateljstvu, da »sklicuje se na člen 12., odstavek 4., Vidovdanske ustave, zahtevajo, da se njihov otrok, odnosno varovanec, oprosti te obveznosti«. Ta določila so v direktnem nasprotju z našim vedenim določilom ustave, ki določa, da »ni nihče dolžan, da sodeluje pri verozakonskih dejanjih, razen pri državnih praznikih in svečanostih ter v kolikor to odredi zakon za osebe, ki so podvržene očetovski, varuški ali vojni oblasti«. V tem členu je 1. odstavek § 6. reda v direktnem nasprotju. Red ne more statuirati napram jasno izraženi splošni določili ustave nobene »izjeme« ali pa celo nasprotne splošne določbe. § 6. 1. odstavek je protiustaven. Na tej podlagi je tudi brezpredmeten odstavek 2. § 6., kajti dovoljevati nekaj, kar ustava sama dovoljuje, in deliti s tem milost, kar ustava na splošno določa, je odveč. Če ustava odvezuje od dolžnosti sodelovanja v verozakonskih činih, ne more te dovolitve aprobirati »učitelj verouka le sporazumno z ravnateljem«, ali jo dajati samo posameznim, če jo ustava daje vsem; kaj šele, v kakem primeru oprostitev odreči.

Popolnoma neskladno z ustavo je tudi določilo odstavka 4. tega paragrafa. Ta namreč nalaga staršem dolžnost, da javijo ravnateljstvu, če želijo, da se na njih otroke, oziroma varovance, uporablja člen 12. ustave. Kar ustava določa, to uživa vsak državljan, ne da bi moral to javiti komurkoli. Ustava izraža poudarjeno načelo, da ni nihče vezan sodelovati v verozakonskih dejanjih, pa najsi to javi ravnateljstvu ali ne. Položaj je ravno obraten. Člen 16., 7. odstavek, ustave namreč določa, da se daje verski pouk po želji roditeljev. Torej: kdor želi, da šolska oblast nadzira udejstvovanje otroka, oziroma varovanca pri verozakonskih dejanjih, ki spadajo tudi k verskemu pouku, k verski vzgoji, ta mora to željo javiti. Breme javljanja je ravno prenešeno. Prvotno določilo ustave odvezuje od dolžnosti sodelovanja v versko zakonitih dejanjih [torej od »božje službe in drugih zapovedanih (!) verskih vaj« v odstavku 1., od »šolskih verskih vaj« v odstavku 2. ter

od »verozakonitih dejanj« v odstavku 4.)*, kdor pa želi, da raztegne šola svoje vzgojno delovanje tudi na to polje, ta naj javi to svojo željo šolski oblasti (člen 16., odstavek 7., ustave). Seveda mora v tem pogledu vladati v šoli red. Ampak ta red ne sme nasprotovati jasno izraženim načelom naše ustave.**

Zelo podrobno ureja red vedenje dijakov izven šole. Glavna določila so sledeča: Ravnateljstva in profesorski zbori naj »obračajo največjo pozornost na zabave, prireditve, gledališčne in druge predstave ter zborovanja, katere posecati bi bilo dovoljeno šolski mladini« (§ 11., odstavek 3.). Torej ne samo prepoved posečanja gotovih prireditev (§ 11., odstavek 4.), ampak tudi vodstvo in organiziranje posečanja primernih prireditev. Upamo, da bodo našle te besede reda odmev pri naših vzgojiteljih, da bodo navajali dijake k ogledovanju umetniških razstav, predstav, koncertov, primernih zborovanj itd., jim ne samo prepovedovali slabo, ampak navajali na dobro. Princip, ki bi mogel biti v redu bolj dosledno izveden! Učencem je prepovedano pušiti tobak, igrati za denar in zahajati v gostilne in kavarne. To določilo, žal, ne vsebuje prepovedi uživanja alkohola, ki je še večji sovražnik mladine kot tobak. Protialkoholna in protinikotinska propaganda, zvezana s pospeševanjem tozadevnih dijaških društev, bi morda zalegla več kot sama prepoved v redu. Uvedena je »hora legalis«. Na vsak način je potrebna diferenciacija!

Dijakom je prepovedano sodelovati pri gledaliških predstavah, če niso dovoljene od ravnateljstva. Potrebno in koristno bi bilo, da šola sama uvaja gojenje dramske umetnosti, kar je vzgojno zelo dragoceno zaposljevanje mladine, poleg tega pa bi mogle vplivati akademije z gledališkimi in drugimi nastopi za starše in sošolce ugodno na razmerje šole do rodbine, ki je pri nas žal premalo prisrčno. Pri tej priliki naj opozorim, da bi se mogla na ta način zopet vzgojiti ožja zveza med šolo in domom, da ne omenim zveze med abiturijenti in »njih« zavodom, zveza, ki je pri nas, žal, ne gojimo.

Zelo primerna določila vsebuje § 11. v točkah e) in f), ki prepovedujeta nositi dijakom društvene ali druge znake, kadar nastopajo kot gojenci šole. Taki znaki morejo kvarno vplivati na razmerje med součenci ter med učencem in profesorjem ter zato ne spadajo v šolo. Izjemo uživajo FS., Pomlad in Skavti. Izven šole so dijaki v tem pogledu svobodni. Tudi udeležba na političnih demonstracijah je mladini upravičeno prepovedana.

§ 13. vsebuje določbe glede plesnih vaj. Dovoljene so samo učencem najvišjih razredov. Kdaj in kako, določa red zelo podrobno. Opaziti

* Sicer pa med temi termini § 6. ni bistvenih razlik. Vsebovani so vsi v izrazu, ki ga uporablja ustava v čl. 12., odst. 4.

** S tega stališča so protiustavni spovedni listki, ki so nemogoči tudi z moralnega in vzgojnega stališča.

je, da je § 13. zelo skrbno sestavljen in skuša «nevarne» plesne vaje čimbolj preprečiti. Iz zgoraj navedenih principov se nam zdi ta taktika pogrešena in žal ne bo vodila do zaželenega cilja. Predvsem je dovoljenje, da se sme udeleževati plesnih vaj samo najvišji razred, toraj, da se začne «likati» šele, recimo, z 18. letom, posebno za dekleta preozko; v ta krog bi bilo treba pritegniti vsaj še predzadnji letnik. Ne glede na to, da se naš dijak edino tu nauči vsaj nekaj obnašanja ter vsaj malo družabno izpili, kar je za našega inteligenta izredno potrebno in kar je do sedaj zelo pogrešal, je jasno, da si bo mladina, ki goji že želje po taki družbi, pa ji je to prepovedano, iskala drugih prilik, kamor ne bo seglo oko vzgojitelja in kjer je nevarnost popolnoma druga, kot na plesnih vajah, ki se vrše pod nadzorstvom starišev ter profesorjev. Potrebno je, da imajo tu odločilno besedo starši, ki naj svoje mnenje javijo razredniku in pa, da ima le-ta, če opazi slabe posledice obiskovanja plesnih vaj, to zabraniti, kar določa že red v točki f) § 13. Plesne vaje so vzgojno važen problem zase in jim je treba zato posvečati posebno pažnjo. Vzgojna modrost ni izčrpana v prepovedovanju vsega, ampak v vodstvu skozi vse.

Disciplinarni red prepoveduje dijakom snovati svoja stanovska ali politična društva. Dopusča samo nekake zavodne krožke*** pod nadzorstvom učiteljskega zbora. Razlogov za to prepoved si ni težko rekonstruirati: v Avstriji so bila vsled svojega svobodoljubnega, nacionalnega duha prepovedana, od tu namreč datirajo naša dijaška društva; zato se menda še danes zdijo nevarna. Drugim se zdijo škodljiva za vzgojo, tretji se zadovoljijo z aksijomom «da bi dijaki imeli društva, to sploh ne gre!» Žal, da vlada tak in podoben duh med našimi profesorji, kajti malo, zelo malo je tistih, ki so stopili v naša dijaška društva. In tisti, ki so to storili, so uvideli njih vzgojno vrednost, jih vzljubili ter jih začeli v vsakem oziru podpirati. Zato tudi upravičeno dvomimo, da avtorji reda poznajo dijaška društva, njih življenje in delo, in zato seveda njih sodba ne more odgovarjati dejanskim razmeram. Dijaku se mora, predvsem v višjih razredih, nuditi prilika, da samostojno nastopa, se uri v organizatoričnem delu, da se navaja na disciplinarno delo tudi, kadar ni pod nadzorstvom, da po tej poti razvija svobodno svoj duh in svoje zmožnosti. Do danes naša dijaška društva niso pokazala nikakih kvarnih, pač pa mnogo dobrih posledic. Zakaj jih potem rušiti? Ali samo principu in tradiciji na ljubo? Naša šola ne vzgaja še močnih, samostojnih ljudi, njena vzgoja ni toliko nacionalna, kot bi morala biti, mnogo važnega znanja, ki bi ga morala dati dijaku, mu nudijo samo njegova društva. Zakaj

*** Po redu jim je prepovedano govoriti (!) in sklepati o stvareh, ki o njih odloča zakonodaja. In ker odloča zakonodaja o vseh važnih vprašanjih sodobnega socialnega, gospodarskega in kulturnega življenja, ali mora ostati dijaku to terra incognita? Učni načrt se na te probleme do sedaj še ne ozira.

torej ubiti mladini iz nje izvirajoče stremljenje po samoizobrazbi in širjenju narodne misli?

Redu so priklopljena pravila o kaznovanju učencev. Ne bomo se ozirali na tehniške hibe («manjši prestopki v čl. 2., hujši pregreški» v čl. 4. ter «huja» prekršitev v čl. 6!). Opozoriti hočemo samo na kaznovalna sredstva. Poleg ukorov ter obvestila staršem, ki naj bi bilo eno izmed najvažnejših kaznovalnih sredstev, navajajo pravila famozno kazen «izklopitev», kar pomenja, da mora mladi grešnik stati eno, če je kazen poostrena, dve ali tri ure izven klopi. To je zelo neprimerna telesna kazen, ki živo spominja na klečanje na fiziolo! Poleg tega uvajajo pravila zopet zapor do 6 ur, ki mora biti obenem prisilna delavnica, ker dobi učenec pismeno nalogo v izvršitev. Zapor sme učenec «presejati» tudi v «obrokih», kot pravi čl. 14. Vzgojne vrednosti, ki jo mora imeti vsaka mladinska kazen, nima zapor, oziroma prisilna delavnica, nobene. Oblikuje se le tip propalega študenta, ki je že «sedel», kar ne more več izbrisati. Nauči se v carcerju ničesar, čas je brezplodno izgubljen. Enako nezmisljena je kazen prepovedi porabe šolske knjižnice. Torej naj se dijaku odreče za kazen še tisto malo izobrazbe iz pičlih knjig naših šolskih knjižnic. Ali je to še vzgoja, da se za kazen prepoveduje nekaj, kar je vzgoji izredno koristno in kar je treba čimbolj gojiti?

Kazni je treba skrciti na minimum. Obdržati je samo kazni, ki vzgojno-pospešujoče in ne rušeče vplivajo. Izdelati je treba pa načrt, kako pohvaliti, oziroma nagraditi najboljše in s tem spodbuditi delavnost in marljivost dijaka. Ta pot do dosege učnih uspehov je boljša ter sigurnejša. Žal je odpadla pri nas razvrstitev dijakov, njih obdarujevanje s knjigami ter drugimi častnimi darili. Ta način navajanja je treba nujno uvest in lepi uspehi ne bodo izostali. Prvi začetki so že tu. Priskočiti bi morali predvsem prijatelji naše mladine in potom ravnateljstev nagraditi najboljše dijake. Obdarujejo naj se najboljši pismeni izdelki, risbe, govori, umetniški nastopi, splošen napredek itd. Darila naj dobe odlikovanci na šolskih akademijah v prisotnosti staršev in drugih gostov. Ta način vzgoje je bolj priporočljiv kot «stanje izven klopi» nazvano izklopitev, prepoved uporabe šolske knjižnice ter burna prisilna delavnica.

To je nekaj misli ob novem disciplinarnem redu. Naša javnost se do sedaj malo zanima za razna vzgojna vprašanja, ki jih skuša rešiti naša šola potom reda in pravil. Treba je to zanimanje zbuditi, otvoriti o predmetu splošno debato — in k temu prispevati je namen teh vrstic.

Ljudem ne manjka moči, manjka jim volje.

Viktor Hugo.

S. B.:

J. Wester: O naši srednji šoli

Kot sedma publikacija ljubljanske ljudske visoke šole je izšlo predavanje g. Josipa Westra, nadzornika srednjih šol. V tem predavanju se dotakne avtor obilice problemov, ki jih očituje naša sodobna mladina in tudi šola, ki jo vzgaja. Po pregledni in zanimivi statistiki naših srednjih šol prehaja g. Wester na namen naše srednje šole in se izjavlja proti poenotenju nižjih razredov srednje šole, ob ravnanju vprašanje modernih jezikov ter posveča poseben oddelek razmerju med učencem in učiteljem, ki vsebuje na obe strani primerna navodila.

Nadvse nas pa zanima slika, ki jo podaja avtor o naši srednješolski mladini. Ta slika ni najugodnejša. Vendar se nam zdi, da avtor, kot sam navaja, ne pozna našega srednješolca, ker že dalj časa ni bil v neposrednem stiku z njim. Svoje sodbe bazira na nekatere izpovedi dijakov, dalje pa očitvidno na neobjektivna poročila svojih kolegov. S tem delom predavanja g. Westra se hočemo na tem mestu malo obširneje pečati. S tem seveda ne bomo mogli izčrpati vsega, za kar bi se nam nudila prilika ob tej knjižici. Povrnili se bomo nanjo ob priliki.

Iz vsega zveni ena misel: sedanji dijak ni več takšen, kot je bil v »mojih« letih. Ne oziraje se na stalen vzdih o starih boljših časih, se nam zdi ta sodba pretirana. Oglejmo si posamezne očitke!

Med mladino ni več tistega idealizma kot nekdanj! Pri tem se opira avtor na nekdanje literarne krožke. Zdi se nam, da se je tudi v teh literarnih krožkih ves izvenšolski idealizem svojih časov izčrpal. Pogledajte našega dijaka! Idealist je bil naš dijak-revolucionar »Preporodaš« leta 1914., ki je trpel v ječi za svoje ideale, idealist je bil naš dijak med vojno, ko je snoval v letih 1917. in 1918. svoje tajne jugoslovanske organizacije, idealisti so dijaki, ki vodijo svoje nacijske in kulturne organizacije, idealisti so tiste stotine članov, ki se udeležujejo sestankov, predavanj, ki se izobražujejo v njih vkljub neštetim šikanam, ki jim ovirajo idealno delo. Idealist je naš dijak turist, ki je pesnik svojih ljubljenih planin, in teh je nešteto, idealist je naš dijak sportnik, ki vežba svoje telo do popolnosti, idealist je naš dijak, ki gre s knjigo med narod! Stotine organiziranega dijaštva, ki se udeležujejo narodnega in kulturnega pokreta, ne morda za boljši red, in vkljub temu, da se jim grozi od vseh strani — ali niso to idealisti? Svoj čas se je dijakov idealizem izčrpal v domorodni pesmici, romantičnem razpoloženju in morda pri kozarcu vina, danes je dijak-idealist delavec za svoje ideale. Zato je nepravilno odrekati naši mladini idealnost. Baš nasprotno je resnica.

Naš dijak se izven šole ne izobražuje, temveč postaja po ulicah in poseda po kavarnah! Res je, da se vidi obilo mladega sveta po ulicah, res je pa, da se sedanja mladina izobražuje sama več, bolj sistematično in bolj življenskim potrebam naroda in sebe prikladno kot «svoje čase». G. Wester ni bil nikoli v naših društvih. Ni bil nikoli pri naših predavanjih, naših debatah, naših govorniških tečajih, naših socialno-političnih seminarjih. Zato nima vpogleda v veliko samo- vzgojno delo naše sedanje mladine. Tisti maloštevilni profesorji, ki so nam prišli predavat, bodo mogli pripovedovati o polnih dvoranh pazno poslušajoče mladine, ki ne posluša, da ne bi bila okregana, ampak ker se hoče izobraževati, o živahnih in koristnih debatah iz vseh panog znanosti, o naših akademijah, gledaliških igrah, orkestrih, pevskih zborih, tamburaših, predavateljih, govornikih, knjižnicah, literarnih in stanovskih revijah! ... Kdor se je že udeležil debate v krogu naše mladine, mora priznati, da stoji duševno nad povprečnostjo tam, kjer se pozna sistematično delo dijaških društev. Žal, da so ta za večino naših vzgojiteljev terra incognita. Zato niso redki taki dijaki, ki se zanimajo za znanstvena in kulturna vprašanja — berite samo sezname predavanj, tečajev in vaj v naših društvih! Mi radi priznavamo, da je bilo «svoj čas» drugače: o skupnem znanstvenem izvenšolskem delu ni bilo sledu, dela, ki ga opravljajo naša društva, ni opravljal nikdo. Tip prepisovalca iz leksikona je pa — hvalabogu — izginil.

Naš dijak goji sportne izrodke! Zelo razveseljivo je, da se sport širi med naše dijaštvo. Treba ga je podpirati, voditi, propagirati, čeprav ga «svojčas» ni bilo. Seveda imenujejo naši vzgojitelji zelo radi gotove panoge «izrodek», večina posebno nogomet in podobno. Imenujejo jih «manija», «strast», ki je «svojčas» ni bilo. Nam je sport idealizem, ki ga starejši najbrže ne razumejo. Vendar je mnogo koristnejše tako zaposlevanje mladine, kot beganje po promenadi, čepenje v sobi, pijančevanje in vedno hiranje, ki je bilo tipično za svoječasnega študenta. Na vzgojiteljih je, da sporta mladini ne vzemo, ampak da jo učijo pravega sporta.

Ples! Ples je bil «svojčas» prihranjen za vseučilišna leta. Zato je tudi danes že zelo omejen. Že na drugem mestu smo podali par misli o tem. Strinjamo se pa z mnenjem g. avtorja, da je treba plesne šole reformirati. To pa ni isto kot prepovedati. Toraj — «družabne šole», pa vsaj to. In vzgojitelj — hic Rhodus, hic salta!

Dijaškim društvom so posvečene tri vrstice. Poleg neresnične konstatacije, da ni več literarnih krožkov (saj je izhajalo in izhaja v Ljubljani celo več litografiranih dijaških leposlovnih listov, naj spomnim samo na ranjki «Kres», «Lepo Vido», sedaj pa «Preporod», «Volja» itd.), ni res, da plovejo dijaška udruženja vedno bolj v politične vode. Mi poznamo samo kulturna srednješolska društva, političnih ni. To smo že neštetokrat povdarjali, pa smo naleteli vedno na gluha ušesa. Upamo

pa, da je razlika med kulturnimi društvi in političnimi vodami jasna. Politika se vedno in dosledno podtika našim kulturnim društvom, dokaza o najmanjšem političnem delovanju pa ne more nihče navesti! Politika se med srednješolskim dijaštvom ne goji. In veseli smo tega.

Pri tej priliki ugotavlja g. avtor «nov tip dijaka, dijaka-organizatorja, ki ustanavlja društva, agitira med dijaki, se trudi in muči za svoje društvo.» Dalje tega tipa ne analizira, niti ne vidi v njem idealista, niti marljivega delavca, niti samostojnega misleca.

G. Wester nato navaja socialne in gospodarske vzroke, ki leže v naši dobi in ki oblikujejo dejanje in nehanje naše mladine. Proti koncu navaja nekaj misli o ozdravljenju teh prilik. Pri tem predlaga kot eno izmed sredstev za strahovanje upornih razredov vojaško disciplino, ki jo naj preveva «resna dobrohotnost». Kakšna je ta dobrohotna vojaška disciplina, ni jasno. Tudi se nam zdi, da bi izpremembra razredov v rekrutne kompanije bila vse prej kot — vzgoja.

Hvaležni moramo biti g. Westru za predavanje, s katerim je sprožil problem v javnosti, želimo le, da se to delo nadaljuje v korist naše vzgoje, naše šole, naše mladine. Čas je, da se važna vzgojna vprašanja razpravljajo v širšem krogu.

Vestnik centralnega tajništva jugosl. napredne omladine iz Slovenije

III. občni zbor C. T. se vrši v nedeljo, 9. novembra t. l. ob pol 10. uri dopoldne v čitalnici J. N. A. D. «Jadran» s sledečim dnevnim redom:

1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora,	4. sprememba pravil,
2. poročila odbornikov,	5. «Vidovdan,
3. poročilo revizorjev,	6. volitve,
	7. slučajnosti.

Centralni odbor poziva vsa v C. T. včlanjena društva, da se občnega zbora za nesljivo udeleže po svojih zastopnikih. Le oni člani imajo pravico glasovanja, ki so izpolnili svoje dolžnosti napram C. T. Posebnih vabil na občni zbor ne bomo razpošiljali.

Za centralni odbor C. T.:

Dolfe Schauer s. r.
t. č. predsednik.

Mirko Pibernik s. r.
t. č. tajnik.

Nova knjižnica «Prosveta». Začetkom oktobra t. l. je osnovala «Prosveta» knjižnico v vasi Križ pri Kamniku. Knjižnica vsebuje izbrane leposlovne knjige ter prevode vsetovnih del ruske in francoske književnosti. Znanstvene knjige so iz področja domoznanstva, zdravstva in sociologije. Poleg tega je razdelila «Prosveta» večje število poljudnih brošur.

Božični srednješolski tečaj C. T. I. srednješolski tečaj, ki ga je priredilo C. T. lani o božičnih počitnicah, obeta postati trajna institucija. Kajti njegovi uspehi so presenetljivi in postali bodo trajni, če se nam posreči stalno prirejati tečaj. Da nam bo

prireditve olajšana, apeliramo na včlanjena društva, da nas gmotno podpirajo. Več društev nam je sodelovanje že obljubilo. Vrše se poleg predavanj akademije in druge prireditve naših srednješolskih in akademskih društev. Spored objavimo v prihodnji številki.

Zakaj ljubljanska akademska omladina ni bila zastopana na mednarodnem študentskem kongresu v Varšavi? V javnosti, zlasti v akademski, se je različno tolmačila odsotnost ljubljanskih delegatov na kongresu C. I. E. Eni pripisujejo krivdo vladi, drugi v to poklicanim dijaškim organizacijam, tretji si zopet drugače tolmačijo itd. Resnici na ljubo ugotavljam sledeče: C. T. in Akademska zveza katoliških visokošolcev sta takoj po oficijelnem povabilu s strani pripravljalnega odbora za kongres v Varšavi vložila skupno prošnjo na prosvetno ministrstvo za podporo štirim delegatom ljubljanskih akademikov. (Kot delegata sva bila od C. T. določena s tov. D. Tomiškom, klerikalci so imenovali tt. Gogalo in Pogačnika.) Ravno tako je vložil — kar smo pozneje izvedeli — tov. Ilija Živančević, ki je bil na Oksfordski konferenci C. I. E. imenovan za drugega tajnika upravnega odbora, prošnjo za podpora delegatom iz vse države. Ministrski svet je po mnogih urgencah kreditiral 32.000 Din, kar bi zadostovalo za šest delegatov. Denar je tov. Živančević takoj sam dvignil. V soboto — 6. septembra — sem prejel iz Beograda sledeči brzojav: «Novac dobil samo za enega delegata u opšte. Svi ostali idu o svom novcu. Javite ide li koji iz Ljubljane o svom trošku jer nema novaca što i Zagreb. Beograđani se kreću pondeljak na Suboticu. Živančević.» — Tolmačil sem si, kot ostali tovariši, da je ministrstvo odobrilo kredit samo za enega delegata iz vse države. Natančno vsoto kredita sem zvedel šele pozneje iz časopisov. V nedeljo, 7. septembra, je dospela na univerzo brzojavka, v kateri pozivlja tov. Živančević, da naj se delegatje javijo do torka ob 10. dopoldne pri njem v Beogradu, sicer smatra, da Ljubljana ne pošlje nobenega. Na univerzi niso vedeli, kaj naj pomeni brzojavka, saj o kongresu kot študentski stvari rektorat ni bil niti najmanj poučen. V torek dopoldne je brzojavka srečno prišla v roke, kamor je bila namenjena. Seveda prepozno. Čudno se mi zdi, da je bila brzojavka naslovljena na univerzo, dasi sva stala s tov. Živančevićem v pisemnih stikih. Iz Beograda se je vrnil tov. Gogala, ki je na ministrstvu osebno urgiral rešitev naše prošnje, in je pojasnil na podlagi od ministrstva dobljenih informacij položaj. Vsi naši poznejši koraki pri rektoratu in velikem županu so bili brezuspešni. Ljubljanski delegati so ostali po krivdi tov. Živančevića doma. Pozneje smo zvedeli, da Zagreb vsled približno istih vzrokov ni poslal delegacije. Tako sta zastopala na mednarodnem študentskem kongresu jugoslovansko dijaštvo tov. Živančević in še neki drugi beogradski študent, ki mu pa ne vem imena. In ta dva sta izvršila na lastno pest izstop Jugoslavije iz C. I. E.! O nadaljnjem postopanju napram tov. Živančeviću bo sklepalo C. T. Pripominjam, da so zagrebška društva na svojem sestanku 20. septembra že vložila odločen protest proti postopanju tov. Živančevića. — Smatral sem za svojo dolžnost, da pojasnim dejanski položaj. D. S c h a u e r, t. č. predsednik C. T.

«Preporodov» socialno-politični seminar. Že često smo izrazili željo, da «Preporod» dopolni to, kar nam šola ne nudi, namreč izobrazbo v socialnih in političnih znanostih. Preteklo leto je kulturnoznanstveni odsek priredil več predavanj o ustavi naše države, o reparacijskem problemu, o državi, različnih njenih oblikah, o ustavah raznih držav itd. Za leto je društvo osnovalo socialno-politični seminar, kjer se bo vršil pouk v državoslovju, narodnem gospodarstvu in mednarodni ter notranjepolitični zgodovini. S tem bo združeno proučevanje važnih starejših in novejših pisateljev, ustav raznih držav ter sodobnih vprašanj, pri čemer se bodo udeleževali gojenci aktivno kot debaterji in referenti. Predavatelji so zasigurani, istotako se je javilo veliko število gojencev. Seminar bo trajal ves zimski semester. Želimo mu veliko uspeha!

«Preporodov» govorniški tečaj. Lansko leto se je vršil v «Preporodu» govorniški tečaj. Letos se bo nadaljeval, in sicer v I. oddelku novinci, to so tisti, ki se lansko leto

niso udeleževali tečaja. Uvajanje v govornišstvo bo deloma teoretično, deloma praktično. V II. oddelku bodo lanski »govorniki« izpopolnjevali svoje znanje. Predvsem se bodo učili v praktičnem načrtu govora, njega izdelavi ter pravičnem prednašanju. Istotako tudi v nastopu in deklamaciji. Poleg tega bodo proučevali stare in moderne govornike ter njih umetnost. Priglasov je izredno veliko in uspeh je zagotovljen.

Žrtev planin je postal

VLADIMIR TOPOLOVEC,

jurist, član J. N. A. D. »Jadran«, F. S. itd.

Priljubljenega tovariša ohranimo v toplem spominu!

Jugoslovensko dijaštvo

Z ljubljanske univerze
1116 rednih in 11 izrednih slušateljev, skupaj 1127. Med temi je bilo 46 rednih in 21 izrednih slušateljic. Filozofska fakulteta je imela 219 (188 + 31), juridična 326 (322 + 4), medicinska 67, tehniška 439 (437 + 2) in teološka 109 (102 + 7) slušateljev.

Blok republikancev in pacifistov na ljubljanski univerzi! Pred nekolikimi dnevi se je pojavil na univerzi skrajno moderen oglas, ki poziva vse republikance in pacifiste, da vstopijo v blok, ki naj ob priliki volitev v akademsko reprezentanco nastopi kot protiutež naprednemu in klerikalnemu bloku — »konservativizmu in reakciji«. Beležimo to — zaenkrat — kot kronisti!

Praznovanje petletnice obstoja ljubljanske univerze. Kulturna društva nameravajo skupno s strokovnimi na svečan način praznovati petletnico obstoja naše univerze. Natančen program kakor tudi dan še nista določena.

Neverjetno, a vendar resnično! Univerza v Lausanne izdaja semestralno »Liste des Etudiants«, seznam slušateljev. Za poletni semester 1924. je izšla 68. številka tega seznama. Slušatelji so razvrščeni po fakultetah; pri vsakem je omenjeno mesto bivališča, pri inozemcih država, ki ji pripadajo. Pri naših študentih je navedeno deloma Srbija, deloma Jugoslavija. Torej v uradnem univerzitetnem seznamu popolna nedoslednost. Pride pa še lepše! V pregledni tabeli na zadnji strani, kjer so študenti razvrščeni po državni pripadnosti, beremo: Iz »Srbie« 5, iz Yougoslavie« 2. Poleg Srbije obstoja Jugoslavija, oziroma poleg Jugoslavije Srbija. Kaj je prav? Kdo je kriv tej »zbrki«? Ali univerza ali jugoslovanski študenti? Oba faktorja! Čudno se nam zdi, da švicarska univerza še danes — po preteku šestih let — ne ve, da ne obstoja več samostojna Srbija, ampak kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev ali Jugoslavija, kakor jo že hočejo imenovati. Krivda pa zadene v prvi vrsti naše tamkajšnje študente, ki sami ne vedo — kakor kaže — ali so iz Srbije ali Jugoslavije. Jugoslovanski tovariši v Lausanni, napravite red! Upravičeno se nam lahko svet smeje, da celo akademsko izobraženi ljudje ne vedo, iz katere države, da so. Vam pa, tovarišem iz »Srbie«, povemo na uho, da smo vsi iz ene države, iz Jugoslavije, ali — če Vam to ime tako v oči bode — iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev! Capito?

IV. kongres F. S. v Skoplju. (11. do 13. julija 1924.) Kongresi F. S. so bili do sedaj verna slika te omladinske organizacije. Kakor so bili prvi trije burni, mestoma celo viharji, tak je bil tudi F. S. v prvih treh razvojnih letih. Četrti kongres pa je bil manifestacija složnosti, mirne ustaljenosti, manifestacija ideje, skupnega dela v prosopeh članov samih in v občo korist. Potekel je razen majhnih incidentov — ki so pri mladi

krvi neizogibni in celo potrebni — mirno, v resnici veličastno, to pa pred vsem iz ožira na tla, na katerih se je vršil. Skoplje, slavna prestolica cara Dušana, naj vidi moč, ki jo reprezentira naša omladina, in naj ob tem pogledu črpa zalet k svobodnemu razmahu, da se čim prej tudi v nacionalnem oziru postavi v vrsto naših glavnih mest. To je bila ideja centralnega odbora, ko je izbral Skoplje za mesto IV. kongresa; tega se je zavedalo tudi Skoplje, ko je sprejelo naše ferijalce nad vse gostoljubno, prijazno in svečano. Svečano sejo so posetili zastopniki vseh mogočih političnih in kulturnih oblasti in organizacij, celo iz Slovenije se je oglasilo C. T. v Ljubljani po svojem zastopniku Jožetu Kregarju. Tov. Kregar pa ni bil samo zastopnik C. T., ampak je tudi reprezentiral ferijalce Slovence pred vsem kongresom kakor tudi pred skopljansko javnostjo in jo je s svojim izredno lepim govorom takoj v začetku, kakor tudi ob svoji poslovitvi, pridobil zase in za nas. — Kongres je potekel tako hitro, ker je uprava pravočasno izdelala svoje poročilo, katero je tiskano predložila svojim delegatom. Dobila je za svoje delo razrešnico. Kongres je sprejel mnogo koristnih predlogov, uredil razmere med starim in novim članstvom ter določil mesta bodočih kolonij. Novi odbor pa je dobil nalogo, da izposluje pri ministristvu saobračaja znižanje potovalne grupe od 5 na 3 ali vsaj na 4. Delo je zaključil krasno uspeli izlet na Kosovo polje, kjer so si ferijalci ogledali vsa znamenita mesta in spominke davnih dni. Odbor pa je skupno z meščanstvom priredil zaključno večerjo, na kateri so se Skopljanci, med njimi tudi častitljivi metropolit, v znešenih in pristrčnih besedah poslovlili od ferijalcev. — Prepričani smo, da je bil IV. kongres v Skoplju mejnik med viharno preteklostjo F. S. in bodočnostjo dela in uspeha.

Jugoslavija izstopila iz C. I. E. G. Živančević iz Beograda, ki je zastopal jugoslovansko študentstvo na mednarodnem študentskem kongresu, je obvestil predsednika C. T., da je Jugoslavija izstopila iz mednarodne študentske konfederacije in to s sledečo motivacijo: «Smatrajuči, da se predlogom komisije četvorice ne rešava pitanje potpune saradnje između država, mi, u ime studenata Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Rumunije izjavljujemo, da smo prinudjeni da napustimo Medjunarodni Savez Studenata dok on ne uspe da izgladi razmirice ma koje vrste one bile, a koje onemogućuju istinitu medjunarodnu saradnju. Očekujući konačno rešenje pitanja izloženog predlogom četvorice, naši studenti saradjivaće nezvanično sa studentima svih zemalja.» — Vprašanje je, je-li jugoslovansko študentstvo odobrava korak dveh beogradskih študentov, ki sta si lastila pravico, odločati v tako važni stvari kot je izstop iz C. I. E. O zadevi še spregovorimo.

Kongres slovanske agrarne omladine v Ljubljani. Prvič po svetovni vojni so se sestali v decembru leta 1922. zastopniki slovanskih študentskih organizacij, da skupno določijo smernice, v katerih naj se giblje študentski pokret v slovanskih državah. Nočemo vzbujati žalostnih reminiscenc na ponesrečen praški kongres, ki se je razbil vsled starega spora med Jugoslovani, bolje rečeno med Srbi in Bolgari. Rebus infectis so se vrnili delegati domov, obogateni le z eno skušnjo, da bo mnogo, mnogo časa preteklo, preden bo govor o vzajemnem delovanju vseh Slovanov. Letos v septembru so se zbrali delegati slovanskih agrarnih društev na kongres v Ljubljani. Razpravljali so o svojem programu itd. Tu ob tej priliki hočemo poudariti samo eno razveseljivo dejstvo: složno sta razpravljala Srb in Bolgar, dejstvo, ki ga ne smemo podcenjevati, ki ga pa tudi ne smemo precenjevati. Pomisliti moramo, da so i navzoči Jugoslovani i Bolgari samo pripadniki gotove politične stranke — zemljoradniške — in da potem takem ni bila izražena volja celokupnega srbskega, oziroma bolgarskega plemena. Toda velik korak je vsceno napravljen k zbližanju vseh južnih Slovanov.

Dijaštvo drugje

Akademickie kolo polsko-jugosłowianskie w Warszawie. Svoječasno smo že poročali, da se je v Warszawi ustanovilo akademsko društvo, ki si je stavilo za nalogo gojitev čim tesnejših stikov z Jugoslovani. Mlado društvo se je hitro razvilo, kar dokazuje, da je ideja zdrava in vodstvo v spretnih rokah. Toda kolo noče samo teoretično proučevati razmere v bratski državi, na licu mesta hoče spoznati Jugoslavijo in jugoslovanski narod. Društvo je organiziralo enomesečno potovanje po naši državi. Na tem potovanju, ki je trajalo od 15. julija do 15. avgusta, so si Poljaki ogledali vsa naša važnejša mesta: Subotico, Novi Sad, Sremske Karlovce, Beograd, Sarajevo, Mostar, Dubrovnik, Split, Šibenik, Sušak, Zagreb, Ljubljano in Bled ter se preko Maribora vrnili v svojo domovino. V Ljubljano so prispeli 9. avgusta zvečer. Na kolodvoru so jih sprejeli akademiki in ostalo občinstvo. V nedeljo so si gostje ogledali muzej, grad in druge znamenitosti Ljubljane. Zvečer je priredil odbor za sprejem Poljakov v restavraciji »Zvezda« banket. Vrsto napitnic je otvoril g. univ. prof. dr. Mole, ki je pozdravil goste v imenu pripravljalnega odbora. Za gostoljubnost se je zahvalil vodja ekskurzije, prorektor varšavske univerze. Akademikom stanovskim tovarišem se je zahvalil za sprejem tajnik »Kola«. V imenu ljubljanskih akademikov mu je odgovoril tov. Dolfe Schauer, ki je poudarjal nujno potrebo vzajemnega delovanja jugoslovanske in poljske omladine. Sledile so še druge napitnice in s pevskimi točkami se je zaključil večer, ki bo gotovo ostal vsem udeležencem v prijetnem spominu. V ponedeljek so Poljaki posetili Bled in torek so porabili za nadaljnji ogled Ljubljane. Odveč bi bilo poudarjati tu važnost takih ekskurzij za medsebojno zблиžanje. Saj mislimo, da je sleherni izpovedel, da nas ravno zaradi tega tako malo vpoštevajo v tujini, ker nas premalo poznajo.

Ecole libre des sciences politiques (Paris), je visoka šola, ki izobražuje bodoče diplomate, državnike, upravnike, višje uradnike, znanstvenike itd. Študij traja redno dve leti. Šola je razdeljena v sledeče oddelke: 1.) **Diplomatski oddenek**, kjer se predavajo kot obvezni predmeti: diplomatska zgodovina, pravo narodov, mednarodno pravo s seminarji. Stranska predavanja so: sodobna Evropa in nje zunanji interesi, USA. in nje zgodovina, gospodarska geografija, zunanja trgovina, primerjalna trgovska zakonodaja ter jezik (nemščina ali angleščina). Poljubna predavanja: notranjepolitična zgodovina evropskih in ameriških držav; trgovska politika velesil; velike moderne industrije; denar, kredit in izmenjava; zgodovina političnih idej; problem Pacifika, Alžira, Tunisa. 2.) **Upravni oddenek** s sledečimi obveznimi predavanji: politično življenje in organizacija uprave; upravno življenje v Franciji in njenih kolonijah; gospodarsko življenje in vloga uprave, javne finance s seminarji. Kot stranska predavanja: politična ekonomija; ustayna zgodovina Francije, Anglije in USA.; parlamentarna zgodovina Francije; centralna in vzhodna Evropa. Poljubna predavanja: finančna zakonodaja Francije; finance drugih držav, socialna ekonomija; primerjalna vojaška organizacija; vojaška mornarica. 3.) **Gospodarsko-finančni oddenek**, ki se deli v dva pododdelka: a) javno-gospodarski s sledečimi obveznimi predavanji: politična ekonomija, finančna veda, denar, kredit, izmenjava; stranska: zunanja trgovina, gospodarski zemljepis, bankarstvo; b) zasebno-gospodarski ima poleg predavanj pod a) še: bančni posli, finančne operacije kot glavne in statistika, agrarno vprašanje, zavarovanje, socializem, zasebne finance kot obema pododdelkoma skupna stranska predavanja. 4.) **Socialno-ekonomski oddenek**, ki ima kot glavna predavanja politično in socialno ekonomijo ter več že omenjenih predavanj. Končno nudi *section générale* predavanja iz vseh predmetov političnega, gospodarskega in socialnega področja. Dodatno leto je namenjeno specijalni izobrazbi najboljšim že diplomiranim slušateljem. Izpiti so ustni in pismeni. Poleg tega mora vsak eksaminand predavati deset minut trajajoč exposé oral. Šola izdaja *Révue des Sciences politiques*, ki izhaja trikrat na leto (25 frankov celoletno). Ecole prireja conferences de province, poljudna predavanja o političnih vprašanjih, ki zanimajo javnost, izven Pariza, če jo naprosijo lokalni faktorji.

S. B.

VI. zbor nemških študentov v Innsbrucku. Nemška študentska zveza «Die Deutsche Studentenschaft» prireja vsako leto sestanke pod imenom Deutsche Studententage. Letos se je vršil z velikim pompom šesti po številu v Innsbrucku v novo zgrajenem univerzitetnem poslopju. Razpravljalo se je predvsem o kulturnih nalogah zveze, o dolžnosti nemških študentov za pravno povzdigo in o osnovanju novega kulturnega urada. Vsi referenti so seveda poveljevali velikonemško idejo. Zopet je zbor zahteval uvedbo obligatne telovadbe na vseh nemških visokih šolah. S konstituiranjem novega odbora se je zbor zaključil.

Konferenca akademično naobraženih žensk v Kristijaniji. Od 28. julija do 1. avgusta se je vršila v Kristijaniji, glavnem mestu Norveške, konferenca internacionalne federacije akademsko izobraženih žensk (International Federation of University Woman). Organizacija šteje preko 25.000 graduiranih članic. Kongresi se vršijo vsako drugo leto, dočim se vrše konference vsako leto. Na kristijanski konferenci je bilo preko 300 delegatkinj. Največ jih je bilo iz Amerike. Prirediteljice so vzorno rešile svojo nalogo. Organizacija je bila tako brezhibna, da se je predvidevani delovni program izčrpal v določenem času do najmanjšega detajla. Spiritus agens vsej konferenci je bila univerzitetna profesorica Kristina Bonnevie, ki je tudi predsedovala vsem sejam. Poleg interesnih zadev federacije se je razpravljalo o ustanovitvi štipendij študentinjam, ki želijo obiskovati tuje univerze, o organizaciji novih klubov v glavnih centrih in o oskrbi domačih in tujih študentk z udobnimi stanovanji itd. Glavno točko programa je tvorila razprava o nastavitvi graduiranih žensk v javnem življenju, zlasti v trgovini in politiki. Konferenca se je končala v lepi harmoniji in v zadovoljstvo vseh prisotnih.

«Die Studentin.» V Nemčiji je začela na novo izhajati v založbi «Hochschule und Ausland» študentska revija «Die Studentin», ki razpravlja in zastopa interese študentkinj.

Vseučilišče na vodi. Amerika je zopet prišla na originalno idejo. Sklenjeno je bilo, da se ustanovi vseučilišče na vodi. V to svrhu je že pripravljena velika transatlantska ladja «Princesse Alice», na kateri bo lahko potovalo 450 dijakov in profesorjev. Ladja bo iz Newyorka odplula vsako leto na potovanje okoli sveta in bo obiskala vse važnejše luke Kitajske, Japonske, Indije, Grčije, Turčije, Italije, Tunisa, Španije, Francije, Holandije, Skandinavije in Anglije. Po tem potovanju se bo ladja zopet vrnila v domovino. Na ladji bodo profesorji predavali dijakom geografijo, zgodovino, umetnost in literaturo krajev, katere bodo obiskali. Na ta način se bo znanje mladine znatno povečalo, a dijaki se bodo v domovini tudi lahko pohvalili, da poznajo ves svet. Tako poroča ljubljanski dnevnik «Jutro».

O poteku mednarodnega študentskega kongresa v Warszawi ne moremo še nič poročati, ker še nismo dobili natančnih podatkov.

Listnica uredništva

Mnogo gradiva smo odložili za prihodnjo številko. Cenjene sotrudnike prosimo, da to upoštevajo.

V. Šk. Hvala! Pošlji še!

Zora. Prosimo, da nam pošljete še nadaljevanje. Celoto bi radi presodili.

Mirko. Vsled pomanjkanja prostora drugič.

Miloš. Poskus ni ravno slab. Verzi so deloma premalo uglajeni. Ideja sicer ni ravno nova, vendar je dobra. Izraževanje je dobro, mestoma zelo dobro. Le ustvarjaj še naprej in pošlji!

Jože. Pogrešamo tvoje spretno pero.

Helena. Pošljite nam o tej zadevi izčrpno poročilo, kot smo se zmenili. Stvar je zelo aktualna in nujna! Ponovno prosim!